

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СІМЕЙНА КРИМІНОЛОГІЯ УКРАЇНИ

ПОСІБНИК

2025

Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії
внутрішніх справ (протокол від 24 липня 2025 р. №18)

Автори:

Богатирьов І. Г., доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (розділи 1, 2, 5, 7), Джужа О. М., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (розділи 4, 6), Тичина Д. М., доктор юридичних наук, професор (розділи 1, 4, 6, 7), Богатирьова О. І., доктор юридичних наук (розділ 3), Богатирьов А. І., доктор юридичних наук (розділ 3), Буряк К. М., доктор юридичних наук, доцент (розділи 5, 7).

Рецензенти:

Бабенко Андрій Миколайович, доктор юридичних наук, професор;
Василевич Віталій Вацлавович, доктор юридичних наук, професор;
Коломієць Наталія Володимирівна, доктор юридичних наук, професор.

С37 Сімейна кримінологія України: посібник / Богатирьов І. Г., Джужа О. М., Тичина Д. М. та ін. Київ : ВД «Дакор» 2025. — 268 с.

ISBN 978-617-8066-92-5

У посібнику на основі комплексного наукового аналізу доктрин вітчизняних і закордонних учених у галузях кримінології, кримінального та кримінально-виконавчого права, соціології та психології, національного законодавства, міжнародно-правових документів та правозастосовної практики, зроблено спробу вирішити важливу наукову проблему, що полягає у формуванні теоретичних, правових і праксеологічних засад «Сімейної кримінології». Такий комплексний підхід дав змогу розкрити етапи становлення й розвитку сімейної кримінології, визначити її поняття, предмет та методологію такого наукового напрямку.

Розкрито стан та тенденції, надано характеристику особи-злочинця (кривдника) й жертви (потерпілого), виокремлено детермінанти, що сприяють учиненню таких кримінальних протиправних дій. Виокремлено суб'єктів запобігання домашньої злочинності, сформульовано концептуальне бачення комплексної системи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин на різних кримінологічних рівнях, з урахуванням віктимологічних аспектів проблеми. Обґрунтовано міжнародні засади запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин та визначено їх іноземні практики.

Посібник включає сім розділів і двадцять чотири підрозділи, а також питання та завдання для самоконтролю і практичні задачі. Видання призначено для студентів, курсантів, слухачів закладів вищої освіти, а також, для викладачів, аспірантів, науковців, працівників правоохоронних органів та територіальних громад.

УДК 343.81

© І. Г. Богатирьов, А. І. Богатирьов,
О. І. Богатирьова, К. М. Буряк,
О. М. Джужа, Д. М. Тичина, 2025
© Видавництво ВД «Дакор», 2025

ISBN 978-617-8066-92-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ГЕНЕЗА СІМЕЙНОЇ КРИМІНОЛОГІЇ	10
1.1. Передумови виникнення сімейної кримінології в Україні ..	11
1.2. Історіографія сімейної кримінології в Україні	18
1.3. Сучасні кримінологічні дослідження у сфері сімейних відносин: методологія пізнання	24
Питання та завдання для самоконтролю	34
Практичні задачі й завдання	35
РОЗДІЛ 2. ПОНЯТТЯ ТА ПРЕДМЕТ СІМЕЙНОЇ КРИМІНОЛОГІЇ	36
2.1. Короткий опис про сімейну кримінологію	37
2.2. Поняття та зміст сімейної кримінології	38
2.3. Предмет, завдання та функції сімейної кримінології	47
2.4. Методологія сімейної кримінології	54
Питання та завдання для самоконтролю	67
Практичні задачі й завдання	67
РОЗДІЛ 3. КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ПРОТИПРАВНИХ ДІЯНЬ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	69
3.1. Соціальна обумовленість криміналізації протиправних діянь у сфері сімейних відносин	70
3.2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері сімейних відносин	73
Питання та завдання для самоконтролю	84
Практичні задачі та завдання	85

РОЗДІЛ 4. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	86
4.1. Стан і тенденції кримінальних правопорушень у сфері сімейних відносин	87
4.2. Кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері сімейних відносин . .	98
4.3. Віктимологічні ознаки та властивості жертв кримінальних правопорушень у сфері сімейних відносин	107
4.4. Детермінанти, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері сімейних відносин .	117
Питання та завдання для самоконтролю	130
Практичні завдання	130
РОЗДІЛ 5. СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	132
5.1. Діяльність підрозділів Національної поліції України щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	133
5.2. Прокуратура України в державному механізмі запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	151
5.3. Територіальні громади в запобіганні кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	174
Питання та завдання для самоконтролю	186
Практичні задачі та завдання	186
РОЗДІЛ 6. КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	188
6.1. Загальносоціальні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	189

6.2. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	203
6.3. Індивідуально-профілактичні заходи запобігання кримінальних правопорушень у сфері сімейних відносин	213
6.4. Віктимологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	220
Питання та завдання для самоконтролю	232
Практичні задачі та завдання	232

РОЗДІЛ 7. МІЖНАРОДНІ ЗАСАДИ ТА ІНОЗЕМНІ ПРАКТИКИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

У СФЕРІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	234
7.1. Міжнародні засади запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	235
7.2. Іноземні практики запобігання кримінальним правопорушенням у сфері сімейних відносин	244
Питання та завдання для самоконтролю	250
Практичні завдання	250
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	252
ДОДАТОК	259
Анкетасоціологічного дослідження як «Сімейна кримінологія» може допомогти подолати домашнє насильство у сфері сімейних відносин»	259